

Kysymykset opetusministeri Adlercreutzille (kuultavana pe 8.11. klo 9.00)

- **Väheneekö varhaiskasvatuksen hankerahoitus? (tällaista palautetta ja huolta tulee kuntatasolta)**

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtion avustuksiin tarkoitetut määrärahat pienenevät, joten avustuksia voidaan jakaa vähemmän. Koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin tarkoitettu avustus on vakiinnutettu ja sitä myönnetään aikaisempien vuosien tapaan. Vuosina 2024–2026 varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen tarkoitetun määrärahan suuruus on vuositasolla yhteensä noin 50 miljoonaa euroa.

- **Milloin kaksivuotisen esiopetuksen selvitys valmistuu ja aiotaanko toimintaa jatkaa?**

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu on päättynyt toukokuussa 2024. Kokeilun seurantatutkimus on edelleen käynnissä ja valmistuu vuoden 2025 loppuun mennessä. Seurantatutkimuksen valmistuttua voidaan arvioida kaksivuotisen esiopetuksen mahdollisia hyötyjä sekä pohtia jatkosuunnitelmia. Seurantatutkimuksen osalta hallitusohjelmaan on kirjattu, että seurantatutkimusta jatketaan peruskoulun loppuun asti.

- **Millä tavalla perustaitoihin ja valmiuksiin panostetaan ensi vuonna?**

Perustaitoja vahvistetaan lisäämällä perusopetuksen vähimmäistuntimäärää kolmella vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Tavoitteena on nostaa suomalaisten oppimistuloksia ja koulutustasoa sekä vahvistaa perustaitojen osaamista, jotta jokainen saavuttaisi peruskoulusta riittävät perustiedot.

Vuosiluokilla 1.-2. sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla ja vuosiluokilla 3.-6. äidinkielen opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla. Yhteensä opetuksen määrä vuosiluokilla 1.-6. lisääntyy siten kolme vuosiviikkotuntia. Tuntilisäykset jätetään toteutettavaksi paikallisin päätöksin.

Tuntilisäysten taustalla on kansallisissa ja kansainvälisissä oppimistulostutkimuksissa havaittu perusopetuksen oppilaiden osaamistason lasku. Heikon osaamisen oppilaiden määrä on kasvanut selvästi lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä.

Perusopetuksen osalta on myös käynnistetty laajaa yhteistyötä useassa työryhmässä, joita jatketaan ensi vuonna. Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty perusopetuksen tulevaisuustyö. Tässä työssä tähdätään kansallisen peruskouluvision luomiseen yhdessä useiden kansallisten yhteistyötahojen kanssa. Työtä jatketaan neuvottelukunnan sekä parlamentaarisen seurantaryhmän kanssa vuoden 2025 loppuun paikallisten koulutuksen järjestäjien, opettajien ja koko kouluyhteisön – kanssa., oppimistulosten nostamiseen keskittyvän työryhmän sekä väestökehityksen haasteita ja ratkaisuja pohtivan työryhmän.

Osaamisen muutospaineiden ohella konkreettinen muutos toimintaympäristössä on väestökehitys. Väestökehitys haastaa opetuksen järjestämisen olosuhteita jo tällä hetkellä ja vielä enemmän

lähitulevaisuudessa. Väestökehityksen haasteita ja keinoja niiden ratkaisuksi pohditaan OKM:n asettamassa työryhmässä, jonka toimikausi on myös ensi vuoden loppuun saakka.

Kolmas keskeinen työryhmätyö liittyy konkreettisemmin oppimistulosten laskuun ja sen ympärillä käytävään keskusteluun. OKM:n asettama työryhmä tuottaa ja analysoi tilannekuvaa ja luo tämän pohjalta yhteisen näkemyksen perusopetuksen oppimistulosten laskuun vaikuttaneista tekijöistä. Tehtävänä on myös laatia perustuva esitys kehittämistarpeista ja toimenpiteistä oppimistulosten kääntämiseksi nousuun. Työryhmän toimikausi on 1.4.2024 – 31.5.2026.

Hallitus vahvistaa myös opettajien ja rehtoreiden valtuuksia puuttua opetusta häiritsevään toimintaan lainsäädäntöä muuttamalla. Lakiin kirjataan säännökset mobiililaitteiden käytön rajoittamisesta koulupäivän aikana. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden keskittymistä opetukseen. Perusopetuslakiin kirjataan myös säännökset aluehallintovirastojen toimivaltuuksista koulujen laillisuusvalvonnassa sekä liikunnallisen elämäntavan edistämisestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt perusopetuslain muutosta koskevan esitysluonnoksen lausuntokierrokselle 22.11. saakka. Muutokset on kirjattu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan.

- **Hallitus nostaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää. Samaan aikaan joissakin kunnissa leikataan omia lisätunteja. Aikooko hallitus seurata oppilaiden tosiasiallisten oppituntimäärien kehitystä?**

Parhaillaan valmistellaan perusopetuksen järjestämisen seuranta ja opetustuntien määrä on yksi seurantakohte.

- **Miten oppimisen tuen uudistus parantaa oppilaiden pääsyä oppimisen tukeen ja vähentää opettajien hallintotehtäviä? Niin perusopetuksessa kuin toisella asteella.**

Oppimisen tuen uudistuksessa säädettäisiin ensisijaisena oikeutena ryhmäkohtaisista tukimuodoista, jotka opetuksen järjestäjän tulisi varmistaa osana koulun perustoimintaa. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista ei edellytetä tehtävän hallintopäätöstä, vaan niiden tarjoaminen ja toteutus varmistetaan velvoittamalla opetuksen järjestäjää kohdentamaan ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin opetustunteja laissa säädettävä vähimmäistuntimäärä viikossa koulun oppilasta kohden.

Tukimuodot ovat osa koulujen välttämättömiä lukuvuosittaisia opetusjärjestelyitä, eikä niistä tarvita oppilaskohtaisia suunnitelmia tai päätöksiä, mikä vähentää opettajien hallinnollista työtä. Vähentämällä opettajan hallinnollista taakkaa edistetään opettajan työn kohdentumista varsinaiseen opetustyöhön ja oppilaiden tukemiseen.

Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä oppilaan opintojen etenemiseksi, on oppilaalla oikeus saada lisäksi yksilöllisemmin kohdennettuja oppilaskohtaisia tukitoimia, joihin sisältyy erityisopettajan pienryhmäopetusta osa-aikaisesti ja kokoaikaisesti sekä oppilaskohtaiset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä koulunkäynnissä tarpeelliset apuvälineet.

Opettajien hallinnollista työtä vähennetään myös tuen asiakirjakokonaisuutta uudistamalla. Tukea koskevien pedagogisten asiakirjojen määrää vähennetään nykyisestä neljästä yhteen, ja niiden valmisteluprosessia selkiytetään. Hallintopäätöksestä säädetään edelleen, jotta voidaan varmistaa oppilaan oikeusturva tukea koskevilla päätöksillä. Hallintopäätösten määrää ei nykyisestä lisätä, vaan yksi päätös soveltuu kaikkiin tukea koskeviin tilanteisiin

Oppimisen tuen vahvistaminen lukiokoulutuksessa

Hallitusohjelman mukaan lukiokoulutuksessa panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen oppilas saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulupolulla eteenpäin. Tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa. Lisäksi hallitusohjelman mukaan hallitus säätää lukiolaisten oikeudesta tukiopetukseen. Näin varmistetaan riittävä tuki lukio-opinnoissa etenemiseen jokaiselle opiskelijalle. Hallitusohjelmassa todetaan, että oppimisen tukea selkeytetään ja tuen ketju yhtenäistetään varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Hallitusohjelman oppimisen tukea koskevia kirjauksia toimeenpannaan muuttamalla oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevia säännöksiä lukiolaissa (HE 159/2024) siten, että ne tulisivat voimaan 1.8.2025. Hallituksen esityksessä määritellään uudelleen lukiokoulutuksen oppimisen tukea ja erityisopetusta. Oppimisen tuella tarkoitettaisiin ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen tukiopetusta sekä erityisopettajan ja muun henkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Opiskelijalle esitetään oikeutta erityisopetukseen, jos hän todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi tarvitsisi erityisopetusta oppimäärän osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisopetuksella tarkoitettaisiin erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta. Lisäksi erityisopettaja vastaisi erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista sekä opiskeluun ja osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta ja niiden toimivuuden arvioinnista. Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan perusopetuksen tai toisen asteen koulutuksen aikana tunnistettuja opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka voivat johtua oppimisvaikeudesta, neuropsykiatriasta vaikeuksista tai muusta oppimista häiritsevästä vammasta tai sairaudesta. Erityisopetuksen tarpeen ilmetessä ja opiskelijan hakiessa erityisopetusta koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta.

Lukiolakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 28 b § erityisopetuksesta tehtävästä päätöksestä. Ehdotetun säännöksen myötä koulutuksen järjestäjän tulisi tehdä hallintopäätös erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai tämän huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Ehdotettu säännös hallintopäätöksen tekemisestä parantaisi opiskelijan oikeusturvaa, sillä erityisopetusta koskeva päätös olisi muutoksenhakukelpoinen. Opiskelijalla olisi mahdollisuus hakea päätökseen oikaisua aluehallintovirastolta. Erityisesti tämä turvaisi niiden opiskelijoiden asemaa, jotka saivat kielteisen päätöksen koulutuksen järjestäjältä tilanteessa, jossa opiskelija itse kokisi erityisopetuksen kriteerien täyttyvän, mutta koulutuksen järjestäjä tekisi erityisopetuksesta kielteisen päätöksen. Täten päätöksen perustelujen sisältämä informaatio mahdollistaisi opiskelijalle päätöksen lainmukaisuuden ja muutoksenhaun tarpeen arvioinnin. Ehdotettu säännös parantaisi toisen asteen koulutuksen opiskelijoiden yhdenvertaisuutta, sillä vastaavat säännökset ovat jo nykyisin voimassa ammatillisessa koulutuksessa annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen säännösmuutosten ei oleteta muuttavan merkittäväällä tavalla lukiokoulutuksen järjestämistä, sillä erityisopetusta on lukioissa järjestetty jo aiemmin. Muutosten taloudelliset vaikutukset arvioidaan koulutuksen järjestäjille näin ollen vähäisiksi. Oppimisen tuen muutokset edellyttäisivät kuitenkin jossain määrin myös uuden opetushenkilöstön, kuten uusien erityisopettajien palkkaamista. Oppimisen tukeen kohdistettava 10 miljoonan euron pysyvä lisärahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjille osana yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta ja mahdollistaa myös tarvittavan uuden opetushenkilöstön palkkaamiseen. Jos esimerkiksi puolet oppimisen tuen lisärahoituksesta kohdistuisi erityisopetuksen vahvistamiseen, tarkoittaisi se noin 75 henkilötyövuoden lisäystä.

Oppimisen tukea koskevista ehdotuksista aiheutuisi jonkin verran lisävelvoitteita koulutuksen järjestäjille. Voimassa olevan lukiokoulutuksen lainsäädännön mukaan oppimisen tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan tämän lisäksi koulutuksen järjestäjille uutena tehtävänä erityisopetuksen tarpeen arviointia koskien niitä opiskelijoita, joilla on perusopetuksessa tehty perusopetuslain mukainen erityisen tuen päätös. Tilastokeskuksen mukaan tällaisia perusopetuksen päättäneitä siirtyy vuosittain lukiokoulutukseen noin 500. Erityisopetuksen tarpeen arvioinnin tekee erityisopettaja. Lisävelvoite koulutuksen järjestäjille syntyisi myös siitä, että koulutuksen järjestäjien olisi jatkossa tarjottava lukio-opiskelijoille tukiopetusta. Koulutuksen järjestäjän olisi myös arvioitava, täyttääkö opiskelija erityisopetuksen saamisen kriteerit ja tehtävä asiasta muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös.

Oppimisen tuen vahvistaminen ammatillisessa koulutuksessa

Hallitusohjelman mukaan oppimisen tukea selkeytetään ja tuen ketju yhtenäistetään varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Ammatillisen koulutuksen osalta tavoitteena on vähentää keskeyttämistä ja varmistaa, että jokainen opiskelija saa lain edellyttämät henkilökohtaiset suunnitelmat. Erityisesti tulee turvata oppivelvollisuuskoulutuksessa olevien opiskelijoiden oikeus riittävään lähiopetukseen, työpaikkaohjaamiseen ja tarvittavaan oppimisen tukeen. Vuodesta 2025 lukien ammatillisen koulutuksen määrärahaan sisältyy hallitusohjelman mukainen 10 miljoonan euron pysyvä lisäys oppimisen tuen vahvistamiseen. Tämä määrärahan lisäys kohdennetaan ammatillinen koulutuksen järjestäjille osana valtionosuusrahoitusta ilman erillistä korvamerkintää.

Hallitus on antanut 10.10.2024 eduskunnalle esityksen laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 161/2024 vp), jossa esitetään säännösmuutoksia ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin koskien myös oppimisen tuen ja erityisopetuksen vahvistamista. Oppimisen tukea koskevat muutokset on tarkoitettu tulevaksi voimaan 1.8.2026 ja rahoitusta koskevat muutokset 1.1.2026.

Esityksen mukaan opiskelijalla olisi oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestettäisiin osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki olisi opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta. Osana oppimisen tukea voitaisiin antaa myös erityisopetusta. Tällainen oppimisen tuki voisi olla riittävää niille opiskelijoille, joilla on kapea-alaisia oppimisvaikeuksia. Oppimisen tuessa pääpaino olisi helposti saavutettavassa

niin sanotussa matalan kynnyksen tuessa, jota annettaisiin opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä. Oppimisen tuen tavoitteena olisi ennaltaehkäistä opiskelijan vaikeuksien kasautumista ja puuttua niihin varhain. Oppimisen tukea tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia.

Opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa. Erityistä tukea vahvistettaisiin niin, että se olisi erityisopettajan antamaa erityisopetusta, erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityinen tuki on tätä kokonaisuutta kuvaava sateenvarjokäsite. Erityisopetuksen tavoitteena olisi lisäksi edistää opiskelijoiden opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Muun muassa opiskelijoiden mielenterveysongelmat ja neuropsykiatriset haasteet edellyttävät vahvemman tuen järjestämistä ja yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa. Erityisopetus vastaisi aiempaa paremmin opiskelijoiden lisääntyvien ja vaativampienkin tuen tarpeisiin.

Säädettäessä oppimisen tuesta kumottaisiin nykyinen säännös opiskeluvalmiuksia tukevista opinnoista. Niitä on järjestetty pääasiassa maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille, joiden kielitaito ei ole ollut riittävä tutkintokoulutuksen suorittamiseksi. Yleisimmin opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja on järjestetty ennen tutkintokoulutuksen alkua ja harvemmin ne ovat jatkuneet koko tutkintokoulutuksen ajan. Muunlaista oppimisen tukea ei juurikaan ole ollut tarjolla, vaan tuen tarpeessa oleville opiskelijoille on usein tehty erityisen tuen päätös, jonka avulla koulutuksen järjestäjä on saanut korotettua rahoitusta. Uudistuksen myötä erityisen tuen korotuskerroin poistuisi ja tämä voisi aikaa myöten vähentää myös erityisen tuen päätösten määrää siinä vaiheessa, kun opiskelijoille tarjottavat matalan kynnyksen tukimuodot ovat lisääntyneet ja vakiintuneet käytäntöön. Oppimisen tuen ja erityisen tuen säädösmuutosten ei oleteta lisäävän henkilöstötarvetta ammatillisessa koulutuksessa muutoin kuin muutamilla koulutuksen järjestäjillä, joilla voimassa olevan lain mukaiset oppimisen tuen eri muodot eivät ole toteutuneet. Painopisteen siirtyminen matalan kynnyksen oppimisen tukeen voi kuitenkin jossain määrin edellyttää koulutuksen järjestäjiltä toiminnan uudelleen organisointia ja henkilöstön roolin tarkastelua.

- **Onko tarkoituksena etsiä opettajien täydennyskoulutusrahan leikkaukseen jotain korvaavaa? Hallitusohjelmassa on kirjauksia, jotka nojaavat ”maailman parhaisiin opettajiin”. Miten tämä turvataan, jos opettajien täydennyskoulutuksen 14,6 Me leikataan?**

Tällä hetkellä ei ole suunnitelmia korvaavan rahoitusinstrumentin luomiseksi. Täydennyskoulutus siirtyy enenevässä määrin työnantajien toteutettavaksi/kustannettavaksi.

- **Kotoutumiskoulutuksessa on useiden tuhansien tarvitsevien pitkät jonot. Voitaasiinko kansalaisopistojen ja kansanopistojen voimin lähteä purkamaan jonoja? Miten kotoutumiskoulutuksen osalta yhteistyö TEM:n ja kuntien kanssa toimii? Miten peruskoulun päättäneet ukrainalaiset pääsisivät kielikoulutuksiin, kun eivät kuntalaisina/tilapäisen suojelun statuksella ole kotoutumislain ja toimien piirissä?**

Vapaan sivistystyön, kuten kansanopistojen ja kansalaisopistojen rooli maahan muuttaneiden omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä on tärkeä. Vapaassa sivistystyössä järjestetään myös lukutaitokoulutusta. Vapaassa sivistystyössä järjestetty kotouttava suomen/ruotsin kielen koulutus on tilapäistä suojelua saavalle opiskelijalle maksutonta, jos kunta tai TE-toimisto laatii hänelle kotoutumissuunnitelman, johon kyseinen koulutus hyväksytään. Mikäli henkilölle ei ole laadittu kotoutumissuunnitelmaa, vapaan sivistystyön koulutuksena järjestetty suomen/ruotsin kielen koulutus on lähtökohtaisesti maksullista.

Jos henkilölle on myönnetty kotikunta Suomessa, kansalaisopistoilla, kansanopistoilla ja opintokeskuksilla on mahdollisuus käyttää Opetushallituksen myöntämiä opintoetelivastuuja opiskelijamaksujen alentamiseen tai poistamiseen. Vuosittaisen opintoetelirahoituksen tarve oppilaitoksissa on yli käytettävissä olevaan määrärahan.

Lisäksi vapaassa sivistystyössä järjestetään myös muuta suomen ja ruotsin kielen opetusta kuin kotoutumiskoulutusta. Tämä muu koulutus on lähtökohtaisesti maksullista ja siihen on mahdollista osallistua esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen odotusaikana.

Vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutusta rahoitetaan valtion talousarvion määrärahan puitteissa. Talousarvioesityksessä vuodelle 2025 on esitetty 15,83 miljoonaa euroa, josta 3 miljoonaa euroa on kohdistettu ukrainalaista tulleiden koulutustarpeisiin ja 1 miljoona ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen lisäämiseen. Oppilaitoksen ylläpitäjä saa järjestämästään koulutuksesta sadan prosentin valtionosuusrahoituksen. Kotoutumiskoulutuksen perusteena vuonna 2025 on tämän koulutuksen toteutuneet suoritteet vuonna 2023. Koulutusta onkin vuonna 2023 järjestetty suuremman summan edestä kuin mitä valtion talousarviossa on varattu, joten valtionosuutta suhteutetaan niin, että myönnetty määräraha riittää.

Vapaan sivistystyön osalta opiskelijamäärän kasvattaminen kotoutumiskoulutuksen opiskelijamäärän lisäämiseksi vaatii lisärahoitusta.

Yhteistyö OKM:n ja TEM:n osalta yhteistyörakenteet ovat olemassa. Yhteistyötä kotoutumispalvelujen kehittämisessä tehdään esimerkiksi kotoutumispalvelutyöryhmässä ja eri valtionhallinnon työryhmissä.

Peruskoulun suorittaneet ukrainalaiset voivat osallistua tilanteesta riippuen esimerkiksi aikuisten perusopetukseen tai vapaan sivistystyön kielikoulutuksiin.

Tilapäistä suojelua saava 16–18-vuotias nuori, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa, voi vahvistaa suomen/ruotsin kielen osaamista kansalaisopistojen, kansanopistojen, kesäyliopistojen tai opintokeskusten järjestämässä kotouttavassa kielikoulutuksessa. Jos hänelle laaditaan kotoutumissuunnitelma, johon koulutus hyväksytään, koulutus on opiskelijalle maksutonta ja oppilaitoksen ylläpitäjä saa koulutuksen järjestämisestä sadan prosentin valtionosuuden. Myös osallistuminen kansanopistojen järjestämälle opistovuosi oppivelvollisille –koulutukseen on mahdollista.

- **Millaisia riskejä näette ammatillisen koulutuksen säästöissä? Miltä osin vaikutuksia tulee heijastumaan myös nuoriin ja vailla ammatillista perustutkintoa oleviin esim. heikentyneenä opetuksen laatuina?**

Hallituksen linjauksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron säästö tulee toteuttaa siten, että rahoituksen ja opiskelijapaikkojen vähennyksiä ei kohdenneta perusopetuksen päättävien nuorten eikä vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö vähentää koulutuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää ja varmistaa ohjauksella, että vähennykset kohdistetaan erityisesti aikuisille, jo aiemmin toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille järjestettävään ammatti-, erikoisammatti- ja perustutkintokoulutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää joulukuussa tehtävällä niin sanotulla varsinaisella suoritepäätöksellä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrät varainhoitovuodelle 2025. Tällä päätöksellä ministeriö kohdentaa koulutuksen järjestäjille sopeutuksesta aiheutuvan noin 11 000 tavoitteellisen opiskelijavuoden vähennyksen. Ministeriö on informoinut koulutuksen järjestäjiä menettelytavasta, jolla vähennyksen kohdentaminen on tarkoitus toteuttaa ja koulutuksen järjestäjät voivat esittää omat ehdotuksensa ministeriölle marraskuun aikana.

Ministeriön tarkoituksena on kohdistaa opiskelijavuosien vähennykset ensisijaisesti niille koulutuksen järjestäjille, joilla ajantasaisimman opiskelijoiden pohjakoulutusta kuvaavan tilastoaineiston perusteella on ollut muita järjestäjiä enemmän tutkinnon jo suorittaneita opiskelijoita kuin ensimmäistä ammatillista tutkintoaan suorittavia opiskelijoita. Tarkastelussa käytetään Tilastokeskuksen 20.9.2024 julkistamaa vuoden 2023 tilastoa väestön koulutusrakenteesta, jonka tiedot on yhdistetty KOSKI-tietovarannon opiskelijavuositietoihin. Tilastokeskuksen mukaan aiemman tutkinnon suorittaneille kohdistuneen koulutuksen määrä oli vuonna 2023 noin 64 400 opiskelijavuotta, mikä oli noin 34 % opiskelijavuosien kokonaismäärästä. Koulutuksen järjestäjittäin vastaava osuus vaihteli nolasta prosentista 97 prosenttiin.

Tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennykset on tarkoitus kohdentaa koulutuksen järjestäjille pelkästään tilastotietoon pohjautuvalla laskennallisella menettelyllä ilman erillistä koulutuksen järjestäjä- tai koulutusaloiteharkintaa. Näin vähennykset ovat mahdollisimman läpinäkyvällä ja yhdenvertaisella tavalla toteutuvia. Koulutuksen järjestäjät kohdentavat opiskelupaikkojen ja rahoituksen vähennykset eri koulutusaloille, tutkintoihin ja koulutuksiin huomioiden ensisijaisen toiminta-alueensa työvoima- ja koulutustarpeet.

Koulutuksen järjestäjillä on viime kädessä vastuu siitä, että opiskelupaikkojen vähennykset kohdistetaan tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Ensimmäistä tutkintoaan suorittavien koulutus voidaan turvata useilla tavoilla. Keskeistä on resurssien oikea kohdistaminen perusopetuksen päättävien ja ilman ammatillista tutkintoa olevien yhteishaun sekä jatkuvan haun välillä siten, että vähennykset kohdistuvat jatkuvan haun aloituspaikkoihin. Jatkuvan haun

valinnassa etusijalle voidaan asettaa hakijat, joilla ei ole aiempaa tutkintoa, kunhan valintakriteeri kuvataan hakijoille jo hakuvaiheessa ja valintaperustetta sovelletaan yhdenvertaisesti kaikkiin hakijoihin. Jatkuvan haun koulutustarjonnasta päätettäessä on lisäksi mahdollista huomioda, että sopeutukset kohdennetaan koulutuksiin, joihin hakeutuu pääosin tutkinnon suorittaneita.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmään on esitetty muutoksia vuodesta 2026 alkaen (HE 161/2024 vp). Opiskelijavuosiin perustuvaa rahoitusta ei enää myönnettäisi tavoitteellisina opiskelijavuosina vaan toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella. Tällöin sopeutus on tarkoitus toimeenpanna järjestämisluissa jatkuvan oppimisen opiskelijavuosille määrättävistä rahoituksen perusteena huomioitavista enimmäismääristä päätettäessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ajantasaisesti Koski-tietovarannon ja Tilastokeskuksen aineistojen avulla sopeutustoimien toimeenpanoa ja voi tarvittaessa varmistaa ohjauksella, että sopeutustoimet kohdistuvat tarkoitetuille kohderyhmille ja tarkoituksenmukaisiin koulutuksiin. Koulutuksen järjestäjillä on kyvykkyys ja tarvittavat keinot huolehtia siitä, että säästöt eivät vaikuta perusopetuksen päättävien nuorten, eikä muiden vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutuksen järjestämiseen.

- **Mistä jatkossa muodostuvat polut alan vaihtajien kouluttamiseen?**

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista yli 65 % on yli 20-vuotiaita opinnot aloittaessaan. Aikuisten opiskelijoiden joukko on hyvin moninainen. Osalla aikuisopiskelijoista ei ole aiempaa toisen asteen koulutusta, kun taas osa on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon. Osa aikuisopiskelijoista joutuu vaihtamaan ammattia voidakseen jatkaa työuraansa. Osa on työelämässä olevia ammatillaisia vahvistamassa tai laajentamassa osaamistaan, kun osa on työelämän ulkopuolella olevia ja heikot perustaidot omaavia henkilöitä.

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmä koostuu ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista. Tutkintoja on yhteensä 160 ja ne sisältävät noin 3 300 tutkinnon osaa. Työelämän tai yksittäisen opiskelijan tarpeisiin voidaan räätälöidä koulutusta eri tutkintoihin sisältyvistä tutkinnon osista. Lisäksi koulutuksen järjestäjä voi vastata paikallisen työelämän osaamistarpeisiin laatimalla omia tutkinnon osia, joita on Opetushallituksen rekisteriin kirjattu jo yli 3 100.

Aikuisista opiskelijoista yli 65 % suorittaa ammatillista perustutkintoa, joka on niin sanottu alalle tulotutkinto. Päällekkäinen koulutus, jossa tavoitteena on toisen perustutkinnon suorittaminen, on hyvin yleistä. Noin kolmasosa aikuisopiskelijoista suorittaa ammatti- tai erikoisammattitutkintoa. Lainsäädännön mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen vaatimustaso on asetettu ammatillista perustutkintoa korkeammalle. Tutkintoja käytetään ammattiosaamisen syventämiseen ja täydentämiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa työnantaja haluaa painottaa toiminnassaan jotain erityisalaa tai työntekijä haluaa lisäpätevöitymistä. Erikoisammattitutkintoja suorittavat paljon myös korkeakoulututkinnon suorittaneet.

Hallituksen päätöksen mukaisesti rahoituksen sopeutus kohdistetaan ammatillisen tai sitä korkeamman tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Rahoituksen vähentymä on suhteessa suurempi koulutuksen järjestäjillä, joilla on enemmän aiemman tutkinnon omaavia opiskelijoita. Aikuisten mahdollisuuksia hakeutua koulutukseen tai opiskelijaksi ottamista koskevia säädöksiä ei kuitenkaan esitetä muutettavaksi, joten aikuisilla on jatkossakin mahdollisuus hakeutua ammatilliseen koulutukseen, vaikka he olisivat suorittaneet aiemman tutkinnon.

Opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan ammatillisen koulutuksen rahoituksesta noin 600 miljoonaa euroa on kohdistunut koulutuksiin, jossa opiskelijoilla on aiemmin suoritettu tutkinto. Rahoituksen sopeutuksen jälkeenkin tämän kohderyhmän kouluttamiseen olisi edelleen mahdollista kohdistaa varsin merkittävä osuus ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ammatillisten tutkintojen kehittämistyöryhmä esitti vuonna 2022, että ammatillisessa koulutuksessa tulisi hyödyntää tutkintojen osia ja niitä pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Näin jatkuvan oppiminen tarjonta säilyisi myös julkisen rahoituksen piirissä toisin kuin korkeakouluissa, joissa pienet osaamiskokonaisuudet nähdään lähtökohtaisesti suorittajalleen maksullisina. Työryhmän mukaan opiskelijalle tulisi aina myös mahdollistaa tutkinnon osan tai osien suorittaminen eri tutkinnoista. Tämä koskee erityisesti työmarkkinoilla olevia henkilöitä, joiden tavoitteena on uudistaa osaamistaan. Kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin ja suurimpaan osaan ammatti- ja erikoisammattitutkintoja on mahdollista sisällyttää tutkinnon osa tai osia toisesta ammatillisesta tutkinnosta. Koulutukseen pääsyä suorittamaan pieniä osaamiskokonaisuuksia tulee kuitenkin entisestään joustavoittaa. Yksittäisten tutkinnon osien järjestämisen ja tarjoamisen tulee myös olla taloudellisesti kannattava vaihtoehto kokonaisten tutkintojen järjestämisen rinnalla.

Resurssien niukentuessa on tärkeää varmistaa aikuisille tarkoitetun julkisesti rahoitetun koulutuksen oikea ja oikea-aikainen kohdentuminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuoden loppuun mennessä tämän työn organisoinnista. Keskustelu koulutuksen järjestäjien ja keskeisten sidosryhmien kanssa on jo käynnistetty marraskuun alussa järjestetyssä valtakunnallisessa ammatillisen koulutuksen seminaarissa.

- Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi vastuualueenne osalta.

Täydentävässä talousarvioesityksessä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen rahoitukseen ei ole tarkoitus esittää harkinnanvaraisia määrärahamuutoksia. Esitykseen sisältyy vain pieni lakisääteinen määrärahan lisäesitys ammatillisen koulutuksen järjestäjille korvattavien arvonlisäverokulujen tarkentumisen johdosta.

- **Vastuualueenne kipupisteet talousarvioesityksessä.**

Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen kohdistuvassa 120 miljoonan euron sopeutuksessa haasteellista on toimeenpanon kiireellisyys ja ajoittuminen samaan aikaan, kun valmistaudutaan toiminnanohjaukseen, rahoitukseen ja oppimisen tukeen esitettyjen uudistusten toimeenpanoon. Sopeutuksen kohdentuminen täysimääräisenä varainhoitovuoden 2025 rahoitukseen edellyttää koulutuksen järjestäjiltä ennakoivia toimia jo kuluvan vuoden aikana.